

Predikan i Abrahamsbergskyrkan, pingstdagen den 11 maj 2008

De var fattiga män, en del bara pojkar. Fiskare, bönder, någon tulltjänsteman. Enkelt folk från Galiléen. Men de hade en erfarenhet ihop. De hade varit lärjungar till den märklige Jesus, Yeshua från Nasaret. De hade hjälpt till vid hans massmöten, och vandrat genom gröna kullar och dammiga öknar tillsammans. Men de hade också levt igenom de sista veckorna i Jerusalem. Den romerska ockupationsmakten, selotiska upprorsmän och den judiska religiösa auktoriteten stod mot varandra i en konflikt som när som helt kunde explodera.

Men Jesus, hade också oftare och oftare talat om han måste ta avsked av dem. Och så hade han blivit förrådd och avrättad. I ett slag var lärjungarnas situation helt förändrad. Var det hela bara en illusion? Vad blev det av Messias och tusenårsriket? Vem skulle nu hjälpa de sista att bli de första, vem skulle garantera att de de förtyckta blev de triumferande? Den mest näraliggande tanken, även för lärjungarna, måste ha varit att det nu hade satts punkt för ett stycke historia. Segern blev inte av. Det fanns mycket fint att minnas, men det var slut nu. Tystnaden efter Golgata låg bedövande över världen.

Sådant var alltså de första lärjungarnas, de första kristnas, läge mellan påsk och pingst det året när Jesus blev dödad genom korsfästning på Jerusalems avrättningsplats Golgata.

Men Jesus hade vetat vad som skulle hända. Han förutsåg inte bara sin egen död utan också lärjungarnas uppgivenhet. Några av de ord som han lämnade efter sig, till hjälp i deras liv och i våra, läser vi i predikotexten.

Texten från Joh 7:37-39, sid 1589 i Sånger och Psalmer

På högtidens sista och största dag ställde sig Jesus och ropade: "Är någon törstig, så kom till mig och drick. Den som tror på mig, ur hans inre skall flyta strömmar av levande vatten, som skriften säger." Detta sade han om Anden, som de som trodde på honom skulle få. Ty ännu hade Anden inte kommit, eftersom Jesus ännu inte hade blivit förhärligad.

Senare (i 14 kapitlet av Johannesevangeliet) uttolkar Jesus återigen vad som skall hända i framtiden: när han är borta:

Om ni älskar mig, kommer ni att hålla mina bud. Jag skall be Fadern, och han skall ge er en annan hjälpare, som skall vara hos er alltid: sanningens ande. Världen kan inte ta emot den, eftersom världen inte ser den och inte känner den. Men ni känner den, eftersom den är kvar hos er och kommer att vara i er. Jag skall inte lämna er ensamma, jag skall komma till er.

Men nu är pingsten och Anden inte längre löften och spekulation. Det som Jesus talade om har hänt. Vi har just hört om den storslagna händelsen, massmötet där Anden utgöts och alla hörde sina egna språk talas. Pingstens budskap till oss är detsamma som till lärjungarna, nämligen att det som hände kring Jesus, hans föredöme och den lära som han givit, inte bara är historia, utan levande personlig verklighet.

Ordet ande på hebreiska (rû'ach) kan syfta dels på andning hos människor och djur, dels på

vindens blåsande. Väsentligen samma innebörd har grekiskans pneuma och latinets spiritus. Och i texten vi läste liknas den vid ett friskt strömmande vatten. De här goda bilderna från naturen har blivit en viktig del av den kristna traditionen.

Under biblisk tid hade man inte klart för sig skillnaden mellan levande väsen och livlös materia; man gjorde inte någon sträng skillnad mellan biologi och fysik. Många av de fenomen som vi i dag anser oss ha naturvetenskapliga förklaringar till, kom i biblisk tid att beskrivas med hjälp av andar och sådant. Det är klart att detta språkbruk utifrån vår tids vetenskapliga föreställningar delvis är föråldrat. Det viktiga är att bilderna strömmande vatten liksom vinden och andedräkten markerar något levande. Att en människa har andedräkt är det säkraste tecknet på att hon lever. Anden är en bild för att någonting lever.

Så förhåller det sig också med den helige Ande. Att Anden finns och är vår Hjälpare betyder och bekräftar att livet inte består av ett grubbel över döda ting och minnen, eller uttolkning av heliga texter. Det betyder att Gud är en levande närvaro. Anden är Guds andedräkt i tiden.

De första lärjungarnas behövde en bekräftelse på att det hela inte tagit slut på Golgata. De var ju personligen bekanta med Jesus, de visste vad han tyckte om för mat, hur hans röst lät och hur han rörde sina händer. För dem måste stått klart att den hjälpare som skulle komma var någon som liknade Jesus: en klok färdkamrat, en hjälpare som "osedd vandrar vid vår sida". Deras behov av "andlighet" var egentligen inte det minsta konstiga. De ville ha Jesus tillbaka, och om de inte kunde få det så ville de ha en hjälpare som var så lik honom som möjligt. Också det visste Jesus och han förklarar det så här i det 16 kapitlet, inom ramen för det så kallade avskedstalet:

Jag sade det inte från början, eftersom jag var hos er. Men nu går jag till honom som har sänt mig, och ingen av er frågar mig: Vart går du? utan det jag har sagt fyller era hjärtan med sorg. Men jag säger er sanningen: det är för ert bästa som jag lämnar er. Ty om jag inte lämnar er, kommer inte Hjälparen till er.

Vårt läge är annorlunda än deras. Vi samtida svenskar, förortsbor och kyrkobesökare, är inte som Petrus eller Matteus eller Johannes personligen bekanta med Jesus. Vårt behov av anden, en hjälpare, en andlighet, visar sig därför på ett annat sätt. Vår kultur är abstrakt, inriktad på ord och idéer. Det kan vi inte komma ifrån, och det är ingenting att skämmas för heller. Vi måste försöka fånga våra livsfrågor i ord och begrepp.

Men det får inte betyda att vi gör den kristna andligheten abstraktare och konstigare än den skulle behöva vara. Många människor upplever ett andligt behov: en längtan efter mening och sätta i sina liv. Jag tror att det är ett viktigt besked från våra texter att vi har rätt att uppfatta det andliga behovet som väldigt nära släkt med behovet av en person. "Anden är kvar i er och kommer att vara i er." Hjälparen är, också för oss tjugohundratalsvenskar, någon som är lik Jesus, en som stöttar och lyssnar och hjälper oss leva. En kompis, en vän.

Men precis som i alldeles vanlig vänskap och kärlek behöver vi påminnas om att den vi håller av bryr sig om oss. De första lärjungarna fick den bekräftelse som de behövde. Deras uppgivenhet och förtvivlan bröts, som vi vet, i två steg. Först uppenbarade sig Jesus själv för dem vid ett par tillfällen. De blev kolossalt förvånade. Men de här uppenbarelserna var samtidigt sådana att det inte stod alldeles kristallklart för lärjungarna om det var vännen Jesus de hade fått träffa, eller om det var en "ande". Men sedan kom det andra steget i bekräftelsen med, får man säga, all önskvärd dramatik. Som vi hörde nyss i Apostlagärningarna:

När pingstdagen kom, var alla apostlarna församlade. Då hördes plötsligt från himlen ett dån som av en stormvind, och det fyllde hela huset där de satt. De såg hur tungor som av eld fördelade sig och stannade på var och en av dem. Alla fylldes av helig ande och började tala andra tungomål, med ord som Anden ingav dem.

Hur får då vi bekräftelse på att anden lever med oss; på att Guds verk ger oss livskraft och att Jesus inte bara är ett historiskt föredöme utan en livskamrat i dag?

Några skulle säga: genom att samma sak händer som på den första pingstdagen, att anden utgjuts så där dramatiskt och synligt och att människor börjar tala andra tungomål och fyllas av en salig hänryckning. Ingen har rätt att förneka att anden visar sig på det sättet, och så har skett gång på gång genom historien. Det sker i dag i en rad möten och församlingar i Sverige, och inte minst i Afrika. I Missionskyrkans systerkyrkor är tungotal och dans fullt normala inslag i gudstjänsten. Vi funderade på detta i gudstjänstgruppen härom kvällen. Och skulle det dyka upp sådant här i vår kyrka i Abrahamsberg får vi väl tacka och ta emot, och försöka vara generösa mot ett slags fromhet som vi inte ännu är särskilt vana vid.

Men vi gör både kristen erfarenhet och den heliga anden orätt, om vi säger att en kristen andlig erfarenhet måste se ut på det sättet, eller att det är en särskilt fin eller riktig form för andlighet som tar sig just de uttrycken. I själva verket är anden både generös och personlig, och kan vara hjälpare till många olika temperament och erfarenheter. Det finns många olika Andens gåvor.

Innebörden i pingsten och den heliga anden är att var och en kan finna sin väg till levande förbindelse med Gud själv. En framstående teolog har sagt att Anden är det mest demokratiska inslaget i kristen tro. Den finns för alla och lika för alla.

Det går, sägs det, en våg av "andlighet" genom tiden. Många kristna ser med förhoppningar på detta, att det skall bli en öppning mot religion och kristendom och ett personligt Gudsförhållande. Och det kan man säkert göra. Men åtminstone en del av det moderna intresset för andlighet tycks gå i en alldeles konstig riktning. En hel del av den österländska så kallade andlighet som under senare tid lånats in till vår kultur handlar om att människans högsta uppgift är att dra sig undan världen, göra sig oberoende av den. Den "andliga" sfären framställs som något högre och riktigare än det vanliga livet, med alla dess trassligheter kring passioner, pengar och politik.

Men sådan andlighet har mycket litet att göra med Jesus och den Ande som han gav oss till hjälpare. Guds ande, är annorlunda: i stället för att leda oss bort från verkligheten och världen leder den in i livet.

Det låter fint att kalla pingsten för hänryckningens tid. Men ur teologisk synvinkel är detta inte bra, eftersom Anden inte kallar oss bort, hän från något, utan in i världen, verkligheten och uppgifterna. När apostlarna på pingstdagen fick del av främmande tungomål betydde det inte att de erbjöds att konsumera en härlig andlig upplevelse, utan det innebar en hjälp att bli mer dugliga att tjäna i en värld, som behövde höra ordet och komma till insikt om sanningen på flera språk. Andens gåvor blev för dem, liksom för oss, en hjälp att vara än mer intensivt närvarande här på jorden.

Sanningens ande talas det om i pingsttexterna. Det dröjde ju inte länge innan de första kristna

blev osäkra och oeniga om vad den kristna läran egentligen gick ut på. Men också det hade alltså Jesus förutsett. Visst är kyrkohistorien från allra första början full av denna svårighet att tillräckligt tydligt tala om vad kristen lära går ut på. Kristna människor och kristna kyrkor har ofta varit gruvligt osams i lärofrågor.

För att lösa upp tvister om vad som är rätt lära har i stort sett två olika metoder kommit till användning. Den ena går ut på att det som är skrivet, i de grundläggande bibelböckerna, är vad som gäller. Varje mening och varje händelse har karaktären av absolut sanning. Den får människor, inte ens bibelforskare eller predikanter, fingra på. En särskild variant av detta kallas fundamentalism.

Den andra metoden att avgöra vad som är rätt är att "lita på anden", att låta den heliga anden själv meddela vad som är rätt tro. Den synen ser ju ut att ha ett visst stöd i pingstens texter - de skulle kunna tolkas så att anden kan vara just en generalauktoritet i trosfrågor. Men vi vet också alla vad det blir för tokigheter av detta. Vem som helst, praktiskt taget, skulle ju kunna framträda med anspråket att ha fått särskilda upplysningar av Anden: ett ord direkt från Gud, och vem skulle våga sätta sig upp emot något sådant?

Alldeles särskilt knepigt blir det när man blandar ihop den fundamentalistiska och den andeinspirerade (som man också kan kalla karismatiska) auktoriteten. Att anden har uppdragit åt vissa personer att tala om att vissa bibelord skall uttolkas på ett visst sätt, kan vi helt enkelt inte acceptera. Det är en oförsynthet: att förvanska andens demokratin till diktatur.

Men hjälp finns i skriften även för detta. Tidigt i den kristna historien finner man uppmaningen att "pröva andarna". Hur skall man kunna veta om en andlig erfarenhet, eller en lära, är ingiven av Guds Ande eller är något som jag hittat på själv? Kan den rentav komma från "en falsk profet"?

Mina kära, sätt inte tro till alla andar utan pröva om de kommer från Gud, ty många falska profeter har gått ut över världen. Så kan ni se vilken ande som är Guds: varje ande som erkänner att Jesus Kristus har kommit i mänsklig gestalt är från Gud, men den ande som förnekar Jesus är inte från Gud.

Det här ordet, från 1 Johannes brev kap 4, ger den viktigaste ledtråden till hur man kan gå till väga. Budskap som inte stämmer med Jesu liv och lära kan inte vara av Anden. Ett bibliskt råd är att pröva saken, lugnt och under bön, i församlingen.

Det finns ingen yttersta auktoritet som kan bestämma eller formulera vad kristen tro är. Då skulle den urarta till bokstavsträldom i stället för att vara en livsgrund. Varje försök att upprätta en slutlig, definitiv auktoritet är dömt att misslyckas, och i själva verket en form av otro. Detta gäller de fundamentalistiska och de karismatiska försöken, lika väl som alla andra förslag att upprätta färdiga rätta och rena läror: ortodoxier.

Det kan vara nyttigt att återigen erinra sig de första lärjungarnas situation. Trots att de haft en så nära kontakt med den kristna lärans grundare var de på avgörande punkter ovissa och trevande. De första kristna församlingarna i Palestina och i Mindre Asien hade att ta ställning till så olika saker som de eviga tingen och Jesu andra återkomst, till kvinnans roll i församlingen och ekonomisk kommunism. De gjorde detta i stor ovisshet, och de hade ändå nära till "källorna".

Att mycket är fördolt liksom i en ”gåtfull spegelbild” gäller också för oss. Vandrigen i denna värld tillsammans med den helige ande är ett *mysterion*, ett äventyr på väg till evigheten. Några slutliga besked i teoretiska frågor får vi inte.

Andens främsta gåva är nämligen inte teori utan liv, inte bestämda besked utan kärlek, den nya livsprincipen. Paulus kallar kärleken för Vägen till andens alla gåvor. Kärleken

... finner inte glädje i orätten, men gläds med sanningen. Allt bär den, allt tror den, allt hoppas den, allt uthärdar den... Men nu består tro, hopp och kärlek, dessa tre, och störst av dem är kärleken.

Vi skall inte ha garantier för allting, och vi behöver inte extrafina skäl för att känna oss hemma här på jorden. Vi får tro och förtrösta på att vår vandring går genom en värld som är återlöst av Hans egen son och hålls vid liv av den helige Anden.

Vi får leva värmda av Guds andedräkt i tiden.

Amen